

Meindert Talma

**Nederlands
onbekendste
popster
en zijn
antihelden**

TRIBUNE

Tiny Kox

'Ik heb alles mogen doen
wat ik wilde doen'

Belastingontwijking

Nederland nog steeds
mondiaal middelpunt

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen, Bart Linszen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mečava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veld-kamp, Peter Verschuren, Joshua Versijde, David Vroom

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de

Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Geen AfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl>

Nederland doorsluisland
Deze bedrijven ontwijken miljarden aan belasting

Arnold Merkies

Oud SP-Kamerlid strijdt voor eerlijke belastingen

Afscheid Tiny Kox
'Democratie is veel te kostbaar om uit te laten hollen door onverantwoordelijke mensen'

'Jezus was een volmaakt socialist'

Meindert Talma schreef *De Domela Passie*

Linksvoor

Wijkadviseur Jaswinder Singh werkt aan solidariteit en verdraagzaamheid

- 4** nieuwsfoto van de maand
- 6** actiefoto van de maand
- 8** nieuws Tweede Kamer
- 9** column
Jimmy Dijk
- 10** kort nieuws
- 12** **Samen Sterk**
Jolanda de Lang en Samuel de Koning
- 31** **SP van toen tot nu**
1988 Nieuwe leider, nieuwe energie
- 32** **Kakhiel**

WINNAAR PAUL PETERS FOTOPRIJS

De Paul Peters Fotoprijs is een initiatief van de SP voor sociaal geëngageerde fotojournalistiek en maakt onderdeel uit van de Zilveren Camera. De speciale prijs is ingesteld als eerbetoon aan de in 2017 overleden Paul Peters, die een grote reputatie genoot als organisator én huisfotograaf van de SP. De jury koos dit jaar, uit 260 series, voor drie kleine verhalen die verband houden met grotere actuele maatschappelijke thema's. De winnende series hebben volgens de jury impact omdat ze ons een spiegel voorhouden over hoe wij leven. De winnaar van de Paul Peters Fotoprijs 2023 is Nynke Brandsma met 'Max'.

Uit het juryrapport: 'Max (28 jaar) is de jongste bewoner van 't Landje: een vrijplaats gelegen aan de Westpoortweg in het Westelijk Havengebied, Amsterdam. Op dit kleine stukje grond wonen ruim veertig mensen. Voor hen biedt 't Landje een plek waar ze kunnen 'zijn'; zonder telefoon en sociale druk, maar met de vrijheid om het leven vorm te geven dat bij hen past. Voor Max is het een bewuste keuze. Zijn leven staat in schril contrast met wat velen als normaal beschouwen, maar kan een bestaan in de marges van maatschappelijke normen niet ook waardevol zijn?'

Bekijk de hele fotoserie hier: sp.nl/pp23 of scan de QR-Code

GEEN ROOK-GORDIJN MAAR OPLOSSINGEN

Een jaar na de parlementaire enquête Groningen zitten duizenden gedupeerden nog steeds muurvast. De afwikkeling van dit onrecht gaat gehuld in een rookgordijn. Onmacht en ongelijkheid zorgen voor meer scheuren in buurten en dorpen. De Groninger Bodem Beweging, SP-Kamerlid Sandra Beckerman en oud-nachtburgemeester Chris Garrit voerden daarom op 9 februari actie in het Groningse Ten Boer.

De actiegroep zette een rookmachine op een grasveldje. Daaromheen stonden vele bewoners, gedupeerden en andere belangstellenden. Om 12.00 uur ging de machine aan en verspreidde zich een enorm rookgordijn door de straat. 'Helaas is zo'n actie als vandaag nog steeds nodig, dat doet me enorm veel pijn', vertelt Beckerman. 'Vorig jaar hoorden we hele mooie beloftes. Grote woorden als 'milder', 'menselijker' en 'makkelijker', maar daar is weinig van terechtgekomen. Veel bewoners leven nog steeds in onzekerheid en in sommige dorpen is sprake van enorme ongelijkheid.'

9 FEBRUARI 2024
TEN BOER

SP-fractie levert daverende successen in de Tweede Kamer

foto Maurits Gemmink

Er lagen plannen klaar om bijna 200 miljoen te bezuinigen op onze ouderen, de gehandicaptenzorg en de geestelijke gezondheidszorg. Een voorstel van SP-Kamerlid Sarah Dobbe heeft daar een streep doorheen gezet.

Sarah boekte nog een succes met een voorstel om te onderzoeken of de bevroren Russische miljarden op Westerse bankrekeningen kunnen worden gebruikt als drukmiddel tegen het Russische regime. De miljarden raken de Russische elite in de portemonnee en kunnen de Oekraïense wederopbouw ondersteunen. Rusland moet onder druk gezet worden om de agressie te staken en tot vrede te komen.

Terwijl er veel Haags gedoe is rond de formatie van een nieuw kabinet, laat de SP zien dat je ook nu al resultaten kunt leveren. In de afgelopen weken werden grote successen behaald door onze fractie in de Tweede Kamer.

Het is slecht gesteld met de zwemvaardigheid van kinderen in Nederland. Vooral kinderen uit gezinnen met lage inkomens krijgen steeds vaker geen zwemles vanwege de hoge kosten, blijkt uit een onderzoek dat er door een SP-voorstel is gekomen. De Tweede Kamer steunde een voorstel van SP-Kamerlid Michiel van Nispen om het herinvoeren van het schoolzwemmen dichterbij te brengen.

Michiel maakte zich ook hard voor de politiemedewerkers die zich dag in, dag uit en soms met gevaar voor eigen leven, inzetten voor de samenleving. Zij verdienen meer waardering. Voor zwaar werk, zoals politiewerk, moet daarom vroegpensioen mogelijk zijn. In het pensioenakkoord is een tijdelijke regeling afgesproken die het voor sommige medewerkers mogelijk maakt eerder te stoppen met werken. In de politie-cao zijn hier afspraken over gemaakt, maar die vervallen volgend jaar. Een voorstel van de SP om het vroegpensioen ook na dat jaar mogelijk te maken kreeg een meerderheid.

foto SP Amsterdam

foto Wiebe Kiestra

Sandra Beckerman behaalde een succes waarmee de dierenarts weer betaalbaar moet worden. En nabestaanden van slachtoffers van chroom-6 moeten door een SP-voorstel voortaan aanspraak kunnen maken op een vergoeding voor het leed dat ze is aangedaan door Defensie.

Ook heeft de Tweede Kamer het voorstel van Jimmy Dijk gesteund om de tegemoetkoming voor zorgverleners met long covid te verhogen.

‘U kunt het niet maken!’

‘U kunt het niet maken, meneer Wilders. Naar de mensen die nu 70 euro per maand meer gaan betalen en het niet kunnen lijden. U kunt het niet maken.’ SP-fractievoorzitter Jimmy Dijk maakte in stevige bewoordingen duidelijk dat mensen niet kunnen wachten op een lange formatie. Hij sprak Wilders erop aan dat hij nu over de brug moet komen en voorstellen van de SP moet steunen die de leefsituatie van mensen per direct verbeteren, zoals het bevroren van de huren.

Terwijl de PVV, VVD, NSC en BBB over straat rollen en elkaar via social media uitmaken voor rotte vis, weigeren ze voorstellen aan te nemen die mensen oplossingen kunnen bieden. Ze zeggen dat ze dit niet kunnen doen, zo lang ze in gesprek zijn over een nieuwe regering. Maar de nieuwe Tweede Kamer is prima in staat om nu al zelf met goed beleid te komen. Dit lijkt wel erg veel op de trucjes die Rutte altijd uithaalde en daar is Jimmy natuurlijk niet van gediend.

Bekijk het hele fragment hier: sp.nl/fdjd of scan de QR-code

Rechtsstaat

Wat doe je als je de verkiezingen wint, maar een andere partij nóg groter is geworden en bovendien niet zoveel opheeft met de gelijke behandeling van mensen? Geen probleem, voor alles is in Den Haag een oplossing te vinden voor wie maar moreel flexibel genoeg is. Dus gingen PVV, BBB, VVD en NSC eerst maar eens met elkaar in gesprek over de rechtsstaat, de Grondwet en onze grondrechten.

De discussie over de democratische rechtsstaat beperkt zich, zoals bijna altijd, tot de klassieke (liberale) grondrechten. Denk aan: vrijheid van meningsuiting, vrijheid van religie en bescherming tegen overmacht van de staat. Het blijft altijd wat stiller als het gaat om de sociale grondrechten, zoals het recht op werk, huisvesting of onderwijs. Grondrechten die minstens net zo belangrijk zijn.

Jarenlange neoliberale politiek van bezuinigen en de kaalslag van onze publieke sector hebben onze sociale grondrechten uitgehold. Maar het heeft ook de klassieke grondrechten op het spel gezet. Als zekerheden bij mensen onder de voeten vandaan geslagen worden en zij elkaar als vijanden gaan zien, dan komt de vrijheid van meningsuiting onder druk.

Als de markt mensen tot concurrenten van elkaar maakt en politici mensen tegen elkaar opzetten, dan komt de vrijheid van religie onder druk. En als de staat inwoners vermorzelt om de belangen van grote multinationale bedrijven te dienen - denk aan Groningen of Dordrecht -, wat is er dan nog over van bescherming tegen de macht van de staat?

Zonder een sociale basis staan vrijheid van meningsuiting, vrijheid van religie en bescherming tegen de staat op de tocht. Precies wat de afgelopen jaren is gebeurd. En wat weer gaat gebeuren, als PVV, BBB, VVD en NSC gaan bezuinigen op mensen in plaats van de superrijken te belasten.

Over de Grondwet en de rechtsstaat onderhandel je niet, wordt breed beaamd. Maar over de sociale grondrechten kan er blijkbaar wél gesproken worden. Wie de democratische rechtsstaat écht belangrijk zegt te vinden, moet daarom eerst de sociale grondrechten met hand en tand verdedigen.

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

Mooi succes in het Noorden

Bus-idioterie I

Sinds Arriva in december het busvervoer in Twente van Keolis overnam, is het huilen met de pet op. De bussen kwamen vaak te laat of helemaal niet, de dienstregeling bleek veel te krap en wat al niet meer. Reizigers en chauffeurs klaagden steen en been. Begin februari erkende Arriva – na twee maanden! – de problemen. 'Typisch dat Arriva opeens het boetekleed aantrekt in de week waarin de provincie dreigt boetes op te leggen,' zei het Overijsselse SP-Statenlid Herman Kalter, die nauw contact met reizigers en chauffeurs onderhoudt. Ondertussen speelt achter de schermen een conflict tussen de FNV en Arriva over de nieuwe werktijden, die – hoe verrassend! – voor de chauffeurs slechter uitpakken dan bij Keolis. Kalter nodigde chauffeurs uit op het provinciehuis voor een gesprek met verantwoordelijk gedeputeerde Dadema. Daarop gooide de provincie Overijssel er een perscommuniqué uit met daarin de volgende punten:

- 1) Wij betreuren de chaos bij het streekvervoer in Twente ten zeerste.
- 2) Dat Arriva de problemen heeft erkend, heeft niets - maar dan ook echt helemaal niets – te maken met het feit dat wij als provincie met boetes hebben gedreigd. Dit is puur toeval.
- 3) De problemen hebben ook helemaal niets te maken met de marktwerking in het openbaar vervoer.
- 4) Voor vragen over zowel de vorige als de toekomstige aanbesteding van het streekvervoer, de opstelling van de provincie daarin en het budget dat we ervoor hebben: zie punt 3.
- 5) Voor vragen die gaan over onze bereidheid om spoedig naar Den Haag en/of Brussel te reizen en daar omwille van reizigers en personeel eens flink met de vuist op tafel te slaan: zie de punten 1, 3 en 4.

Grimmig en brutaal

Wat bewoners van een reeks verouderde woonblokken in Amsterdam Nieuw-West toch voor hun kiezen kregen... Na lang wikken en wegen koos woningcorporatie Lieven de Key ervoor om hun woningen toch maar te slopen in plaats van te renoveren. Nieuwbouw moest er komen. Een terugkeergarantie voor de bewoners? Dacht 't niet! Blijkbaar zijn de nieuw te bouwen woningen niet voor de huidige bewoners bestemd.

Zij kregen weliswaar vervangende woonruimte aangeboden, maar die werd nogal eens als ongeschikt of zelfs nog slechter dan de oude huizen bestempeld. Degenen die het alternatief niet accepteerden wachtte een nare verrassing: een dagvaarding om voor de rechter te verschijnen als ze niet snel genoeg zouden opzouten. Ondertussen waren de voorbereidende werkzaamheden voor de sloop al in gang gezet; voor de deur van de bewoners welteverstaan. De Amsterdamse SP trok samen met hen naar Lieven de Key om te protesteren. Inmiddels oordeelde de rechter dat Lieven de Key met de nog zittende huurders in gesprek moet gaan, waarmee een brute huisuitzetting voorlopig van de baan is.

'Zo, weet u dat ook weer,' zouden wij nu kunnen zeggen. Actie gevoerd, stukje geschreven, klaar. Maar zo grimmig en brutaal als hier zagen wij het eerlijk gezegd zelden. En helaas zijn nog ergere uitwassen op woongebied in de toekomst niet uit te sluiten. Kent u zulke gevallen? Doe zoals uw Amsterdamse partijgenoten en meld het ons: tribune@sp.nl

De gemeente Groningen heeft de rente op sociale leningen drastisch verlaagd: van acht naar drie procent. Dat gebeurde nadat de SP-fractie samen met GroenLinks aan de bel had getrokken. Uit recent onderzoek van de NOS was namelijk gebleken dat Groningen nogal hoog zat met genoemde rente. Lastig voor degenen met een smalle beurs of als je net boven de grens voor bijzondere bijstand zit. 'Bij sociale leningen hoort een sociaal rentepercentage,' vindt SP-voorman Daan Brandenbarg. En SP-wethouder Eelco Eikenaar blijkbaar ook, want al snel maakte die de verlaging bekend.

Trouwens, het NOS-onderzoek legde ook bloot dat er grote verschillen zijn tussen de gemeenten. Van de tien grootste gemeenten zit Nijmegen met 2,4 procent het laagst. In Rotterdam en Amsterdam kun je rekenen op 3 procent en Eindhoven hanteert met 7,2 procent een percentage dat aan de hoge kant zit.

Ernts Brederveld ©

**SLOPEN?
BEZOPEN!**

SP Amsterdam

Bus-idioterie II

Opgelet! U bent nu aanbeland in de sectie voor volksetymologen, cryptoanalisten en Dan Brown- of Umberto Eco-fans. Aanleiding is het feit dat de Gelderse SP-Statenvractie aan de bel heeft getrokken over het feit dat in en rondom Nijmegen met verouderde streekbussen van Breng wordt rondgereden. Dit roept vragen op over inzetbaarheid, veiligheid en gevolgen voor reizigers en personeel. De provincie erkende inmiddels dat de bussen al lang ‘vervangen hadden moeten worden’, maar verwees in haar antwoorden op vragen van de fractie ook naar vervoerder Hermes.

Huh? Maar wat is Breng dan? Volgens Wikipedia is Breng ‘de merknaam waaronder het openbaar vervoer in de Stadsregio Arnhem-Nijmegen wordt uitgevoerd. De huidige exploitant is de Connexxion-dochteronderneming Hermes’. Leuk gevonden, zeg: in de Griekse mythologie is Hermes immers de god van de reizigers. Maar goed, Breng is dus slechts een merknaam, net als RRReis waaronder bijvoorbeeld Connexxion en Arriva opereren. RRReis kent u wellicht als de nieuwe naam op de treinstellen van de Valleilijn, die sinds december door Keolis – zie het artikel hiernaast - werd overgenomen van Connexxion. Keolis is een Frans concern dat in Nederland tot voor kort Syntus heette; die naam is een afkorting van ‘synergie’ (samentrekking van het Griekse ‘syn’ en ‘energie’) en ‘trein’ plus ‘bus’ en dat...Hooo stop!!! We zijn het zat. Want al die quasi-intellectuele taal- en woordgeintjes leiden er kennelijk toe dat ze in Gelderland gewoon met verouderd spul mogen rondrijden. Wat een idioterie weer.

Gerommel in Zaltbommel

‘Oliebollen onrecht’ kopte de SP in Zaltbommel met gevoel voor alliteratie boven een smeug stukje op haar website over... oliebollen-onrecht! Wat dat is? Nou, burgemeester Pieter van Maaren had het gepresteerd om op oudejaarsdag de populaire oliebollenkraam op de Markt te laten sluiten. Omdat het zondag – en géén koopzondag – was. Zucht. Heel Zaltbommel in rep en roer natuurlijk. Nu is die rel alweer een tijdje geleden, maar genoemde kop maakte wel dat wij toch eens vaker op die Bommelse SP-site gingen kijken. En ja hoor, op 19 februari weer een leuke. En wéér over de burgemeester. Naar nu blijkt had die zijn huis, een Rijksmonument, laten verbouwen op een manier die niet mag. En waren ook nog vragen over de nogal hoge kosten voor de beveiliging van datzelfde huis. De SP spreekt over een ‘steeds terugkerende houding van bestuurders die de mens uit het oog verliezen’. De gemeenteraad besloot intussen echter dat er geen verder integriteitsonderzoek hoefde plaats te vinden. Dat gebeurde overigens in een vergadering achter gesloten deuren. Jammer!

Joshua Versijde

Jimmy tapt er 60

Velen weten het: het is helemaal niet zo makkelijk om als niet-kastelein een mooi pilsje te tappen in een fatsoenlijk glas. Jimmy Dijk moest die beproeving doorstaan en wel op een zaterdagavond in Leeuwarden, waar hij in een café met jongeren in gesprek ging over hoe samen de wereld te veranderen als onderdeel van zijn jongerentour. De SP-leider gaat dit namelijk vaker doen en wel in het hele land.

De pilot in de Friese hoofdstad smaakte in ieder geval naar meer, want de tent zat behoorlijk vol. Milieu, oorlog, ongelijkheid; dat waren de thema's waar Friese jongeren zich zorgen over maken, zo bleek. Maar uw sensatiebeluste Tribune-redactie wilde natuurlijk wel wat meer weten. Hoe zou Jimmy er tussen die jongelui zo tegen middernacht bij zitten, hangen of misschien wel liggen? En dus belden we 'm op die zaterdagavond om kwart voor twaalf maar eens op. Neemt 'ie nog op ook. Hoeveel pilsjes hij vanavond getapt heeft? ‘Een stuk of zestig.’ En zelf gepakt? ‘Nul, want ik moet zometeen nog naar huis rijden.’

Joshua Versijde

‘Het praat een stuk makkelijker als je samen lid bent’

Jolanda de Lang en Samuel de Koning zijn moeder en zoon actief binnen de SP Hengelo. Maar dit betekent niet dat ze als politiek duo optreden. Samuel is gehandicapt en zit in een rolstoel. ‘Mensen denken soms dat mijn moeder lid is geworden omdat ik mezelf niet alleen kan redden. Maar wij zijn geen Siamese tweeling.’ Het is eerder omgekeerd. Jolanda en Samuel opereren beiden autonoom binnen de afdeling. Jolanda is organisatiesecretaris en Samuel doet van alles op de achtergrond. Jolanda: ‘Wij moeten samen vaak lachen over wat er allemaal gebeurt en hoe dingen gaan.’

Samuel de Koning werd in 2017 lid van de SP. Na afronding van zijn opleidingen Juridisch Medewerker en HBO Strafrecht, werd het tijd om daar iets mee te doen. 'Het is lastiger solliciteren als je een handicap hebt. Dan zit continu het UWV in je nek te hijgen. Ik was juist op zoek naar iets waar niet te veel druk op stond, maar waarbij ik wel tot mijn recht kon komen.' Hij stemde altijd al SP, dus was lid worden een logische vervolgstap. Samuel: 'Ik begon mee te doen aan de actie tegen de sluiting van de Spoedeisende Hulp van ons ziekenhuis. Na afloop van die actie vroegen ze me of ik lid wilde worden. Dat had ik de avond ervoor net gedaan.'

Moeder en zoon voeren regelmatig discussie over wat er in de politiek gebeurt. Na weer zo'n gesprek zei Samuel tegen zijn moeder: 'Als je het anders wil, waarom word je dan geen lid van de SP?'

Dat Jolanda bij de SP uitkwam, lag niet alleen aan haar zoon. 'M'n vader was ook een rooie, al had ik dat vroeger niet zo door. Ik was op die leeftijd niet echt met politiek bezig. Dat kwam pas later. Op een gegeven moment kwam ik in de bijstand terecht. Dan heb je veel met de gemeente te maken.' Dat werd nog meer toen ze in de Cliëntenraad Minima plaatsnam. Daar kwam ze regelmatig SP-wethouder Mariska ten Heeuw tegen. 'Ik dacht toen dat ik niet tegelijkertijd lid mocht zijn van een politieke partij. Achteraf had dat zeker gekund.' Tegenwoordig werkt Jolanda voor de gemeente op de afdeling belastingen.

Als je lid wordt van de SP in Hengelo, dan krijg je meteen met Vincent Mulder te maken. Hij vroeg Jolanda of ze niet wat meer wilde doen dan alleen met folders de buurt in en de markt op. Zo kwam ze in het bestuur terecht. Ze is nu alweer een jaar organisatiesecretaris van de afdeling. Samuel zoekt het juist niet in het besturen. 'Het is voor mij belangrijk dat ik naar vermogen mee kan doen en dat niets moet.' Hij is een bekend gezicht op de publieke tribune van de gemeenteraad. 'Met m'n rolstoel en hulphond val ik natuurlijk wel op. Acties op straat zijn eigenlijk te intensief voor mij. Na een half uur mensen voorbij zien trekken, ben ik helemaal op.'

En dan komt het belangrijkste punt voor Samuel. Hij wil vooral duidelijk maken dat zijn moeder niet lid is geworden om hem bij te staan. 'Moeder is als autonoom persoon lid geworden. Niet om mij te helpen.' Jolanda vult aan: 'Het is juist omgekeerd: ik heb heel veel aan hem. Samuel heeft vaak andere inzichten. Dat zijn wijze dingen die ik ter harte neem en die me ook anders naar mezelf laten kijken. Hij is heel bijzonder wat dat betreft.'

Meindert Talma

**‘Ik hou
wel van
een beetje
komisch naar
het leven
kijken. Of
tragikomisch’**

De typering ‘Nederlands onbekendste popster’ ziet hij als een geuzennaam. Maar het is wel een tegenstelling, want hoe kun je nou onbekend zijn en tegelijkertijd een ster? Het is precies die ironie, die kwinkslag die schrijver/componist/zanger Meindert Talma en zijn werk typeert en geliefd maakt.

Meindert Talma

Werd in 1968 geboren in het Friese Surhuisterveen, studeerde geschiedenis in Groningen en geldt sinds de jaren 90 als een modern en eigenzinnig cultureel fenomeen. Zijn oeuvre omvat een omvangrijke reeks boeken, albums – zowel solo als met diverse bands – en theatershows. Hij werkte daarbij samen met illustratoren als Gumbah, Peter Pontiac en tourde met onder andere Spinvis, De Kift, André Manuel en Daryll Ann. Dit voorjaar komt *Gezinsverbijstering* uit, deel drie van zijn autobiografische roman-albumcyclus en momenteel legt hij de laatste hand aan het Friese Boekenweekgeschenk dat dit najaar uitkomt. Meer weten over Meindert? Kijk op: www.meindertalma.nl

Wie de stad Groningen westwaarts verlaat, komt in een landschap terecht met karakteristieke boerderijen en weidse uitzichten. Je komt er plaatsnamen tegen waar velen ooit van gehoord zullen hebben, maar weinigen ook echt geweest zijn. Het is in deze omgeving, dit uitgestrekte Fries-Groningse platteland, waar Meindert Talma woont en waarover hij schrijft, componeert en zingt. Hier komen de mensen vandaan die hem inspireren, hier spelen de fenomenen die leiden tot zijn creativiteit. Denk daarbij niet aan zoete dweperij met de geboortestreek of Wim Sonneveld-melancholie. Want zo werkt en denkt hij niet. Het lied *Surhuisterveen* is een mooi voorbeeld van hoe hij wel te werk gaat.

Meindert: 'Surhuisterveen is mijn geboortedorp en ze hebben daar de slogan 'Zo gezellig is er maar één' onder het plaatsnaambord gemaakt. Dat heb je ook in Oude Pekela: 'Oude Pekela, een prima plek'. Nou, het is wel bekend dat dat niet zo'n heel prima plek is om te wonen. De meeste armoede, de meeste werkloosheid van generatie op generatie. Maar goed.'

Is jouw lied dan satire?

'Toch wel, ja. Het behelst ook een beetje dat ik destijds heel blij was dat ik er kon vertrekken. Omdat het er qua mogelijkheden heel beperkt is, qua cultuur en zo. Er was helemaal niks. Het is dus een mengeling van een tragikomische, ironische en melancholische kijk. Het eerste couplet gaat zo: 'Surhuisterveen, een jongen alleen, zweem van een glimlach, die vrijwel meteen van zijn gezicht verdween.' Je kunt dan wel merken: die jongen voelt zich daar niet helemaal thuis.'

Maar je geeft je geboortedorp ook niet een trap na...

'Nee, dat klopt. Ik ben in mijn debuutroman *Dammen met ome Hajo* uit 1999 ook niet haatdragend over mijn opgroeien in Surhuisterveen. Kijk, ik ben bijvoorbeeld gelovig opgevoed, maar dat heb ik ook nooit de grond ingetrapt, want ik heb daar nooit nadelige gevolgen van ondervonden.'

Bijzonder: Meindert Talma schrijft verhalen bij zijn muziek. Maar net zo goed kun je zeggen dat hij componeert bij zijn boeken. Het is maar net wat er het eerst is: 'Soms krijg ik eerst inspiratie voor een hoofdstuk, soms eerst voor een liedje. De volgende keer weer andersom. In mijn boek/cd *Gezinsverbijstering* (dat later dit jaar uitkomt - red.) heb ik elk hoofdstuk ook specifiek naar het bijbehorend liedje genoemd. Dus de songtitel is ook de titel van het hoofdstuk.'

Gezinsverbijstering...?

'Haha, ja. Die titel is een variatie op 'zinsverbijstering', wat meer een Vlaams woord is. Dat boek gaat over de periode 2002-2005, de tijd waarin ik voor het eerst ging samenwonen >

'Ik beschrijf graag antihelden'

en na vijftien jaar wonen in de stad een huis kocht op het platteland, waar onze oudste dochter werd geboren. Daarnaast beschrijf ik mijn muzikale en schrijversavonturen van toen.'

Gezinsverbijstering vormt na *Kelderkoorts* en *Ik hoop dat het komt* het derde deel van de roman-albumcyclus *Nederlands Onbekendste Popster*, een benaming die Vrij Nederland hem ooit meegaf. Talma ziet dat als een geuzennaam. Maar heeft die kwalificatie niet ook iets treurigs in zich? Zo van: zijn werk wordt alom bewonderd en geprezen, maar de doorbraak naar het grote publiek blijft uit?

In een interview met Gijs Groenteman zei je ooit: 'Het is nu wel bewezen dat ik geen hits kan maken.' Zo!

'Ja en ik denk dat het wel klopt. Ik heb weleens gedacht dat een liedje of een cd wel iets zou kunnen betekenen op de radio of zo. Daar word ik ook weleens gedraaid, maar mijn werk is in feite voor een kleine markt. Ik heb mijn eigen niche en heb overal in het land wel fans. Vanaf het jaar 2000 kan ik van de muziek en de schrijverij leven. En ik ben er fulltime mee bezig, heb er geen baantje naast. Mooi.'

Autobiografisch bezig zijn is één, biografisch schrijven over anderen is een ander verhaal. Meindert Talma laat zich wat dat laatste betreft niet bepaald onbetuigd. Over Ferdinand Domela Nieuwenhuis, de grondlegger van het Nederlandse socialisme, maakte hij *De Domela Passie* - ook weer een cd met boek. 'Domela kende ik al als jongetje, hij is een bekende figuur in Friesland. Ik heb geschiedenis gestudeerd in Groningen en toen dacht ik al: ik moet ooit eens wat met hem gaan doen! Toen ik muzikant werd, zat het nog steeds in mijn achterhoofd. Er zijn veel biografieën geschreven over Domela Nieuwenhuis, maar een muzikale biografie is wel bijzonder. In 50 minuten kun je zijn leven vatten in songteksten en je wordt

dan meteen meegenomen door de muziek en de teksten. Dat vind ik een mooie manier om een leven te beschrijven.'

Maar waarom hij?

'Domela Nieuwenhuis was een soort Verlosser in Friesland; hij werd als een Jezus-achtige figuur vereerd en veel aanhangers hadden thuis een schilderij of foto van hem. Ik vond dat wel fascinerend, omdat hij, opgegroeid met een vader en grootvader die dominee waren, zelf ook dominee werd, maar door het overlijden van twee echtgenotes in het kraambed zijn geloof verloor en de eerste socialistische en anarchistische leider van Nederland werd. Maar voor hem was Jezus zijn belangrijkste rolmodel. Zoals ik zing in het refrein van *Jezus in De Domela Passie*: Ik nam afscheid van de kerk / maar nooit week ik af van Jezus / Jezus bleef mijn voorbeeld / Soberheid, belangeloosheid / Mededogen met de armen / die hij zijn broeders noemde / Jezus was een volmaakt socialist / Mijn toekomst was beslist.'

Nog een bekende Fries: Jannes van der Wal, de legendarische wereldkampioen dammen, over wie jij een plaat maakte.

'Ja! Kijk, in Friesland was dammen een populaire denksport. Harm Wiersma was eind jaren zeventig wereldkampioen dammen. Ik volgde het dammen in de Leeuwarder Courant en toen zag ik Jannes, nadat hij in Brazilië wereldkampioen was geworden, in de tv-show van Mies Bouman waarin hij vanwege de domme vragen van Mies weigerde antwoord te geven. Natuurlijk was het een trigger dat Jannes ook een Fries was die verhuisde naar Groningen. Ik zag hem weleens in de mensa van Vera, een poppodium in Groningen. Daar at hij dagelijks, omdat daar een eetvoorziening was voor mensen met een smalle beurs. Hij was een bekende figuur in de stad...'

Iemand die door de media vooral werd neergezet als een clown.

'Wat hij ook uitbuitte! En dat beschrijf ik ook in mijn songtekst. Omdat hij geen uitkering had, kon hij door de schnabbels op tv een beetje bijverdienen. Dus ja, ik beschrijf graag antihelden en inderdaad soms met een noordelijke inslag. En Domela Nieuwenhuis was weliswaar een Amsterdammer, maar hij was in Friesland een soort god, een apostel voor de arbeiders.'

'Versmobiel-ondernemer gaat ook over hoe je als melkboer met vrouwen moest omgaan'

Je single Poetin (Stop Shootin') is dan wel weer van een andere orde, nietwaar?

'Dat liedje komt van mijn vorig jaar uitgekomen album *Schandalig*, waarvoor ik liedjes heb gemaakt op songteksten van Adriaan Bosch, beter bekend als De Jonge Boschfazant. Hij ging vroeger vaak met De Kesanova (collega Kees de Vries - red.) naar demonstraties met een bord waarop 'Schandalig' stond: dat kon je altijd en overal gebruiken, haha! Daarop is de titel van het album gebaseerd. Maar goed, op die plaat staan veel maatschappijkritische liedjes, bijvoorbeeld *Armoedzaaier* en

De power van het populisme. Ik had Adriaan gevraagd om ook een songtekst over Poetin te schrijven. Dat werd dus *Poetin (Stop Shootin')*, met daarin de regels: Rusland! Prachtige literatuur, de frivoolste componisten. / Rusland! Een eigen cultuur, revolutie en bolsjewisten. / Rusland! Pioniers in de ruimtevaart, en de allerbeste schakers. / Rusland! Een grote natie op aard, maar nu de grootste ruziemakers.'

Even bij wijze van contrast: je hebt ook een liedje gemaakt over de SRV-man (exploitant van een kleine rijdende supermarkt - red.). Versmobiel-ondernemer heet dat.

'Ja, dat is een liedje over mijn ome Hajo, die vroeger SRV-man was. Dezelfde van mijn roman *Dammen met ome Hajo*. Als kleine jongen reed ik weleens met hem mee. Voor het album bij dat boek heb ik dat liedje gemaakt. Het gaat ook over dat beroep van SRV-man, met alle ins- en outs en hoe je als melkboer moest omgaan met vrouwen en zo. Dat liedje heeft een plekje gekregen in de Volkskrant Top-100 van 65 jaar Nederlandse popmuziek.'

Welke rol speelt humor in jouw werk?

'Ik ben niet zozeer uit op de lach. Ik vind wel: in het echte leven moet je je ook een beetje met humor erdoorheen slaan en dat moet ook z'n weerslag vinden in een liedje. Ik hou wel van een beetje komisch naar het leven kijken. Of tragikomisch. Dat mis ik wel een beetje in het liedrepertoire in Nederland. Relativering. En zelfspot.'

'Voor Domela Nieuwenhuis was Jezus het belangrijkste rolmodel'

Je zegt niet zozeer uit te zijn op de lach, maar als we lezen in de Grote Dikke Hobbyrock Encyclopedie krijgen we een andere indruk.

'Ja, maar dat is niet zozeer mijn eigen ding maar van een groepje mensen: de Hobbyrockers, die ooit mijn eerste single en album hebben uitgegeven. Voor dat boek heb ik een reeks teksten geschreven en inderdaad: dat is wel echt op de humor. Wel een heel eigen humor, zeg je? Ja, wij komen allemaal uit de Friese Wouden (de streek die grenst aan de provincie Groningen - red.). We hebben allemaal dezelfde achtergrond en dezelfde humor. Een beetje droge humor, zou ik zeggen.'

Je bent tot nu toe zeer productief en veelzijdig. Zweeft jou voor de toekomst in artistieke zin ook nog iets heel anders voor of vind je het allemaal wel goed zo?

'Nou, van de pers krijg ik altijd goede recensies. Ik word gezien als iemand die op z'n eigen manier z'n eigen oeuvre gestalte geeft. Er is altijd wel genoeg markt voor. Maar ik zou weleens een theatertour willen doen, met *De Domela Passie* bijvoorbeeld.

In feite wil je gewoon iets maken wat jezelf raakt en wat je zelf mooi vindt. Tot nu toe zijn er altijd genoeg mensen die het ook mooi vinden en waarderen. En ik ben historicus. dus het liefst pak ik mooie historische onderwerpen. Maar ik heb ook al zo lang geen vrij werk meer gedaan. Ik heb aantekenboeken vol met zinnen, rijmen en liedjes waar geen historische context aan zit. Ik heb heel veel zin om te gaan werken aan dingen die niet zozeer aan een thema verbonden zijn. Dus ja, ik kan vooruit.'

**‘Actievoeren is
in essentie
mensen
samenbrengen
om dingen te
veranderen’**

Tiny Kox

Altijd op zoek naar oplossingen

Onlangs nam Tiny Kox afscheid van de Eerste Kamer en de Raad van Europa. Daarmee komt een eind aan meer dan veertig jaar politiek activisme van ‘onze man uit Tilburg’. ‘Mensen waren zelf iets aan het veranderen en jij mocht meehelpen. Dankbaar werk.’

Je bent meer dan veertig jaar politiek actief geweest. Was er al die tijd een methode-Kox? ‘Bij mijn afscheid in Straatsburg hoorde ik dat ik zo vriendelijk was en op zoek ging naar mensen met wie ik het eens kon worden. Een bruggenbouwer. En ja, dat vat best samen hoe ik altijd heb gewerkt. In de politiek heb je een hoop competitieve mensen, die vooral op zoek zijn naar de tegenstellingen. Soms moet dat ook, ageren tegen misstanden. Maar je kunt ook denken: met wie kan ik het eens worden? Hoe komen we vooruit? Actievoeren is in essentie mensen samenbrengen om dingen te veranderen.’

Waar begon dat politieke leven?

‘Ik werkte vanaf 1975 bij de Tilburgse rechtswinkel, waar gewone mensen voor het eerst concrete rechtshulp kregen. Dat vond ik geweldig. Als mensen met ongeveer hetzelfde probleem kwamen aanzetten, probeerde je ze eerst te helpen en – als dat niet lukte – bij elkaar te brengen, om te zien of ze samen hetzelfde probleem wilden en konden aanpakken. Samen sta je sterker dan in je eentje.

Dat is ook wat we bij de jonge SP deden, waar ik ook actief werd, in 1975. Je kan overal over lullen, maar het is beter om er ook iets aan te doen. ‘Wij doen het gewoon’, stond er ooit op een poster van de SP in Oss. Vond ik klasse. Dat was niet altijd effectief, je stootte je kop weleens – maar het was altijd enerverend. In gesprek gaan met mensen over wat er samen gedaan kon

Geboren op
6 mei, 1953,
in Veldhoven
1965-1970:
HBS in Eersel
1970-1973:
HEAO in Eindhoven
1975-1982:
Medewerker en
coördinator van
de rechtswinkel in
Tilburg
1980-1994:
hoofdredacteur
De Tribune
1982-1999:
SP-gemeenteraadslid
in Tilburg
1994-2003:
Algemeen secretaris
van de SP
2003-2024:
SP-Eerste Kamerlid
2003-2024:
Lid Parlementaire
Assemblee van de
Raad van Europa
2022-2024:
Voorzitter
Parlementaire
Assemblee van de
Raad van Europa

worden aan slecht woningonderhoud, hoge huren, stankoverlast, slechte werkomstandigheden, bureaucratisch onrecht. Proberen om iets te veranderen, niet alleen maar erover klagen. Sterker nog, mensen zelf waren iets aan het veranderen en jij mocht meehelpen. Dankbaar werk. Ik heb ze ontmoet en heb veel van hen geleerd.’

Vervolgens kwam je voor de SP in de gemeenteraad. Hoe heb je dat aangepakt?

‘In de gemeenteraad kon ik, ook dankzij mijn eerdere ervaring met acties in heel de stad, zeggen: ‘Je kan het erover hebben in de raad, maar heb je die noodwoningen in de wijk Jeruzalem echt gezien? Al die revolutiebouwflats in de Stokhaselt? Heb je geroken hoe het écht stinkt door geurstoffengigant IFF of de waterzuivering in Noord? Zullen we er anders eens samen gaan kijken en zien wat er echt aan de hand is – én of we er iets aan kunnen doen. Als kleine partij bleek je toch ertoe te kunnen doen. Nooit spijt gehad.’

Begin jaren negentig werd je algemeen secretaris van de SP. Hoe ging dat je af?

‘De groei van de SP was in die tijd bescheiden maar ook best gestaag. Die ontwikkeling paste goed bij mijn aanpak. Ik denk dat ik vaak mensen enthousiast heb gemaakt om dingen te doen waarvan ze zelf niet meteen wisten dat ze die konden. Problemen omdraaien in oplossingen, zo creatief als het kan. Gelukkig lukte het ons ook gaandeweg om beter na te denken over hoe de maatschappij echt gevormd is en verbeterd kan worden. Menselijke waardigheid, gelijkwaar- ➤

digheid en solidariteit benoemden we vanaf de jaren '90 als onze kernwaarden en vormden onze meetlat voor het dagelijkse denken en doen in een moderne socialistische partij.

Wat voor mooie acties hebben we bedacht, zeker vanaf de jaren '90! Niet alleen lokaal maar ook nationaal aan de slag. Tegen de afbraak van de WAO en de sociale zekerheid. Vredesacties mee op gang brengen, tegen nieuwe oorlogen in het Midden-Oosten. Helpen bij de keiharde strijd van het Comité Asbestslachtoffers. Ook hebben we negen maanden lang bij de winkels van IKEA voor de deur gestaan om kinderarbeid aan de kaak te stellen – om daarna beschuit met muisjes te trakteren aan de klanten toen IKEA eindelijk inbond. En toen de Franse president Chirac met zijn kernbomtesten het eilandje Mururoa in Frans-Polynesië tot gatenkaas bombardeerde, terwijl iedereen al wist dat die dingen werkten, bedachten wij dat het leuker was om mensen niet een protesthandtekening op een lijst te laten schrijven maar pontificaal op een Franse sloopauto. En dan al die volgeschreven sloopauto's in optocht naar de Franse ambassade in Den Haag te slepen. 'Positief vandalisme tegen nucleair terrorisme', zeiden we.'

In 1999 stopte je in de gemeenteraad en in 2003 maakte je de overstap van SP-secretaris naar de Eerste Kamer. Wat moet je daar eigenlijk, als SP'er?

'Na een uitdagende tijd, met veel vooruitgang, vond ik het tijd om te stoppen als secretaris en iemand anders te laten kiezen voor de dagelijkse leiding van onze partij. Ik wilde graag nieuwe dingen doen. En ik zag wel mogelijkheden, zoals in die andere, onbekende Kamer van onze volksvertegenwoordiging. Ik ben er nog steeds voor om van twee aparte Kamers één gezamenlijke Staten-Generaal te maken. Transparanter, sneller, effectiever. Net als in de Scandinavische landen. Maar zolang beide Kamers er zijn, vond ik: laten we kijken wat we erin kunnen doen, in het belang van de mensen die ik vertegenwoordigde. Heel veel wetsvoorstellen nog eens goed nakijken. Wat goed is, kan door, wat slecht is moet weg, was mijn leidraad. Zo lukte het ons de minister te dwingen om de huurverhoging tijdens de coronacrisis te stoppen. En we hielpen het correctief referendum, voorgesteld door de SP in de Tweede Kamer, ook aan een meerderheid in de Eerste Kamer.'

In 2003 nam je ook plaats in de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa. Hoe kwam je daar terecht?

'Onze Europarlementariër van destijds, Eric Meijer, gaf me die tip. Vervolgens kreeg ik daar in 2003 een zetel. Ik ben er twintig jaar gebleven. Ik heb heel veel onderzoek ter plekke mogen doen, rapporten gemaakt. Veel verkiezingswaarnemingen geleid. In Georgië, in Bosnië, in Turkije, in Rusland. In dat land zag ik zelf, eind 2011, hoe de voorzitter van een stembureau in Moskou maar bleef aandringen om eerst wat te gaan eten of een glas wodka te drinken, terwijl het stemmentellen al kon beginnen. Nee dus. Vervolgens zagen we ineengevouwen biljetten uit de geleegde stembus vallen. Tsja, zo ziet de democratie er dus uit in een land waar nooit een democratische ontwikkeling van de grond is gekomen. Ik heb mijn bevindingen gerapporteerd: totaal foute boel, oneerlijke verkiezingen. Ik was blij dat duizenden mensen in Rusland

© Paul Peters

Tiny Kox voert het woord bij de actie tegen Franse kernbomproeven.

Tiny Kox bij een bezoek van de Paus aan de Raad van Europa.

'Democratie is het beste wat ons kan overkomen'

die winter de straat op gingen om schande te spreken van alle verkiezingsmanipulatie en bedrog. Het leek een kans op verandering. Later werd alle protest helaas gesmoord. Vladimir Kara-Murza is voor 25 jaar opgesloten en Aleksej Navalny is in zijn gevangenis vermoord. Wat een verval.

Op de dag dat Rusland Oekraïne binnenviel, op 24 februari 2022, heb ik, net gekozen tot president van de Assemblée van de Raad van Europa, een spoedvergadering belegd in Straatsburg met de vertegenwoordigers van alle nationale parlementen en regeringen. Rusland werd als lid van Europa's oudste en grootste verdragsorganisatie meteen geschorst en binnen drie weken hebben we het grootste land van de wereld uit de Raad van Europa gezet. Je kan niet mensenrechten en democratie bepleiten en dan brutaal binnenvallen bij de bureaus, zonder enig recht en met vreselijke gevolgen. Duizenden vermoord, miljoenen gevlucht. Einde verhaal, was mijn oordeel – en ik kreeg unanieme steun. Ik weet dat mijn snelle handelen vooral ook in Oekraïne wordt gewaardeerd. Ik kwam er ook als eerste namens de Raad van Europa nadat de oorlog begon.'

Na twintig jaar neemt Tiny Kox afscheid als lid van de Raad van Europa, waarvan hij de afgelopen twee jaar voorzitter was.

Het werken aan het versterken van de democratie lijkt een tweede rode draad in je werk. Waarom is dat zo belangrijk?

‘Veruit de meeste mensen wereldwijd, ook bij ons, zijn voorstander van democratie. Maar er zijn steeds meer mensen die denken dat de democratie niet levert wat nodig is en dat een autoritaire aanpak dan wellicht beter uitpakt. Dat idee speelt bij jongeren meer dan bij ouderen. Vraag: wat doen we eraan? Democratie is veel te kostbaar om uit te laten hollen door onverantwoordelijke mensen. Politici én kiezers ook. Ik heb steeds gezegd dat in tijden van crisis we niet minder maar meer democratie moeten hebben. Dat gold in de financiële crisis en tijdens corona. Niet alleen in Nederland, ook in heel Europa.

Als president van de Assemblee van de Raad van Europa kreeg ik de kans het initiatief te nemen om alle Europese staatshoofden en regeringsleiders bijeen te brengen. Bondskanselier Scholz was er, president Macron, premier Meloni, premier Sunak, EC-president Van der Leyen, Rutte ook namens Nederland. Daar, half mei in Reykjavik, hebben die presidenten en premiers van 46 lidstaten hun soms verstofte democratische principes opnieuw moeten verwoorden, vernieuwen en zich eraan verplichten. Zwart op wit. Dat kan Europees multilateralisme helpen herstellen en versterken. Van buitenaf is er bedreiging. En vanbinnen beschermen veel politici onze democratie veel te weinig, manipuleren te veel

voor eigen gewin. Steeds meer burgers verliezen hun interesse in politiek en democratie. Dat is levensgevaarlijk. Ik vind dat natuurlijk politici maar zeker ook burgers weer beter hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Democratie is niet gratis en voor niks. En langs de zijlijn staan, werkt niet in een echte democratie.’

Gaat het goedkomen met de democratie?

‘Democratie is het beste wat ons kan overkomen, maar dan moet het wel de hele *deal* zijn. Zo moet de wereld gelijkler worden, want gelijkheid en democratie zijn aan elkaar verbonden. En we moeten geïnformeerd blijven. Als een referendum niet is gebaseerd op goede informatie, dan is het levensgevaarlijk. Net zoals democratie levensgevaarlijk is, wanneer je niet echt kunt kiezen, doordat de uitslag wordt gemanipuleerd. En laten we niet vergeten dat als we democratie laten verslonzen, ze kan worden gekaapt door rechts-radicalen.’

Hoe kijk je terug op je tijd in de politiek?

‘Ik heb zo veel te danken aan de SP. Ik heb alles mogen doen wat ik wilde doen, in Nederland en in heel Europa. Ik heb zoveel mensen mogen leren kennen en met zoveel mensen mogen samenwerken. Het gevolg daarvan is dat ik mezelf wel heel veel op de hals heb gehaald en hard heb moeten werken. Maar ik zal daar nooit over klagen. Het was goed zo.’

In tegenstelling tot u en ik, kunnen grote, internationale bedrijven in Nederland belasting ontwijken. Er bestaan voor hen vele mogelijkheden om in ons land minder belasting te betalen en zij kunnen hun winsten via Nederland (bijna) onbelast laten doorstromen naar belastingparadijzen. Nederland wordt daarom een doorsluisland genoemd. Maar je zou ook gewoon kunnen zeggen:

NEDERLAND IS EEN BELASTINGPARADIJS

(voor multinationals dan)

WAT MAAKT NEDERLAND ZO AANTREKKELIJK VOOR GROTE BEDRIJVEN?

1. De bijna negentig belastingverdragen die Nederland met andere landen heeft afgesloten, waardoor multinationals weinig tot geen bronbelasting betalen over rente-, royalty-, of dividendstromen.
2. De deelnemingsvrijstelling. Een meer dan honderd jaar oude fiscale regeling, die moet voorkomen dat een in Nederland gevestigd moederbedrijf belasting betaalt over de winst van zijn dochters in het buitenland.
3. De tax rulings. Afspraken die je als groot bedrijf vooraf met de Belastingdienst kunt maken over welk deel van de winst in Nederland belast wordt.
4. Het gemak waarmee je in Nederland een brievenbusmaatschappij kunt oprichten. Personeel heb je niet nodig; een inschrijving bij de Kamer van Koophandel voldoet in de meeste gevallen. En het beheer en de administratie kun je overlaten aan een van de vele trustkantoren of andere financieel-juridische dienstverleners die Nederland rijk is.

Nederland telt meer dan

12.000

brievenbusmaatschappijen,
waar jaarlijks ruim

€4.500.000.000.000

doorheen stroomt. Dat is 4.500 miljard, oftewel 4,5 x een miljoen x een miljoen euro!

Waarom is belastingontwijking een probleem?

A

Het is onrechtvaardig

Grote bedrijven betalen in Nederland vaak minder dan 10 procent winstbelasting, terwijl zij eigenlijk ruim 25 procent zouden moeten betalen. Voor werkende mensen is de gemiddelde belastingdruk zelfs 40 procent. Omdat veel multinationals niet hun eerlijke deel bijdragen aan de schatkist, nemen de lasten voor gewone Nederlanders toe.

B

Het is schadelijk voor ontwikkelingslanden

Terwijl Nederland jaarlijks zo'n vijf miljard euro aan ontwikkelingssamenwerking uitgeeft, lopen ontwikkelingslanden door belastingontwijking via Nederland zeker 1,8 miljard euro per jaar aan belastinginkomsten mis. Geld dat deze landen keihard nodig hebben voor publieke voorzieningen, werkgelegenheid en de gevolgen van klimaatverandering.

C

Het is risicovol

Het faciliteren van belastingontwijking levert Nederland jaarlijks zo'n 650 miljoen euro op. Dit systeem is echter niet zonder risico's. Aangezien lang niet altijd duidelijk is wie de uiteindelijke eigenaar is van een brievenbusfirma en het toezicht op brievenbusmaatschappijen tekortschiet, kunnen ook dubieuze bedrijven en criminele organisaties zich makkelijk in Nederland vestigen.

+€ 5 miljard

Wat kan Nederland veranderen?

Nederland moet dus iets veranderen als het gaat om belastingontwijking. Gelukkig zijn er oplossingen!

1

Transparantie

Nederland moet openheid van zaken geven over wie de uiteindelijke eigenaren van bedrijven zijn, waar hun geld vandaan komt, en waar het naartoe gaat.

2

Inhoud boven vorm

Door strengere eisen te stellen aan bedrijven, kunnen alleen echte bedrijven zich in Nederland vestigen. Daarmee komt een einde aan 'lege' brievenbusmaatschappijen, die geen ander doel dienen dan geld (bijna) belastingvrij te laten doorstromen.

3

Eerlijk belastingstelsel

Het belastingstelsel zou zo herzien moeten worden dat vooral grote bedrijven meer belasting gaan betalen en werkende mensen en uitkeringsgerechtigden minder, om zo de lasten in Nederland eerlijker te verdelen.

WAT GEBEURT ER INTERNATIONAAL?

In 2021 sloten 136 landen een historisch akkoord over een minimumwinstbelasting van 15 procent voor multinationals, die begin dit jaar is ingegaan. Het idee is dat het met een wereldwijd tarief voor multinationals minder makkelijk wordt om belasting te ontwijken via belastingparadijzen zoals Nederland. Of dat inderdaad het geval is zal nog moeten blijken, maar dat zoveel landen zich achter een minimumbelasting voor multinationals hebben geschaard mag je best uniek noemen.

DE SCHADUWZIJDEN VAN NEDERLAND BELASTINGPARADIJS

Wat hebben een op schulden gebouwde handelsonderneming (Enron), een dictator (Kadhafi) en een gifdumpende grondstoffenhandelaar (Trafigura) met elkaar gemeen? Allemaal ontweken ze ooit op grote schaal belasting via Nederland. Uniek zijn deze drie gevallen helaas niet. Vijf recente zaken laten zien dat Nederland nog altijd een geliefd belastingparadijs is voor dubieuze personen en bedrijven.

Isabel dos Santos

In 2017 trad José Eduardo dos Santos na bijna veertig jaar af als president van Angola. Onder zijn autoritaire leiding groeide Angola uit tot een van de meest ongelijke en corrupte landen ter wereld. Hoewel het land enorme natuurlijke rijkdommen heeft, zoals olie en diamanten, leeft de helft van de bevolking in armoede. Veel van de winsten uit olie en andere grondstoffen, belandden in de zakken van de president en zijn familie. Onder meer in die van zijn oudste dochter, Isabel dos Santos. Zij gold ooit als de rijkste vrouw van Afrika, totdat de Angolese staat in 2019 voor 1,1 miljard dollar beslag legde op haar bezittingen. Zij en haar man zouden zich via een groot netwerk van brievenbusmaatschappijen via onder andere Nederland, voor miljarden hebben verrijkt ten koste van het straatarme Afrikaanse land. Dit bleek uit de Luanda Leaks, de in 2020 gelekte, interne administratie van Isabel dos Santos. In de jaren die volgden, legden verschillende landen beslag op haar tegoeden en spande Angola een rechtszaak tegen haar aan. Afgaande op haar sociale media, leidt zij nog altijd een luxeleven in haar nieuwe woonplaats Dubai. Al zou daar binnenkort wel eens een einde aan kunnen komen, want zowel juridisch als financieel raakt ze steeds verder in het nauw.

Petrobras

De afgelopen jaren was het Braziliaanse staatsoliebedrijf Petrobras verwickeld in een van de grootste corruptie- en witwasschandalen ooit, dat bekendheid kreeg als 'Operatie Wasstraat'. Bazen van Petrobras en andere staatsbedrijven bleken smeergeld te hebben geëist van bedrijven die voor hen werkten om met dit geld politici om te kopen. Als gevolg van dit schandaal belandden tientallen hooggeplaatste figuren uit politiek en bedrijfsleven in de gevangenis, onder wie de huidige president Lula, die overigens altijd zijn betrokkenheid ontkend heeft. Petrobras zelf kreeg voor tientallen miljoenen euro's aan boetes opgelegd en moest voor miljarden afschrijven aan overgewaardeerde bezittingen. Daarom had het staatsoliebedrijf geld nodig en besloot het obligaties (leningen tegen een vaste rente en looptijd) uit te geven. En met succes: want sinds 2016 heeft Petrobras een slordige 40 miljard

euro opgehaald. Dit geld stroomt via Nederlandse brievenbusfirma's naar Brazilië, want dankzij een belastingverdrag tussen beide landen ontwijkt de Braziliaanse oliereus voor honderden miljoenen euro's aan belasting. Dit gebeurt allemaal legaal, maar is natuurlijk zeer verwerpelijk.

Het wordt namelijk gebruikt om in de Braziliaanse diepzee naar olie te boren. Met alle risico's van dien. Milieu-organisaties waarschuwen dat de boringen in de zeebodem kunnen leiden tot een olieramp van ongekende omvang. Die zou dan mede mogelijk zijn gemaakt door Nederland belastingparadijs.

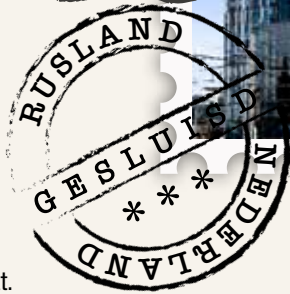

Veon

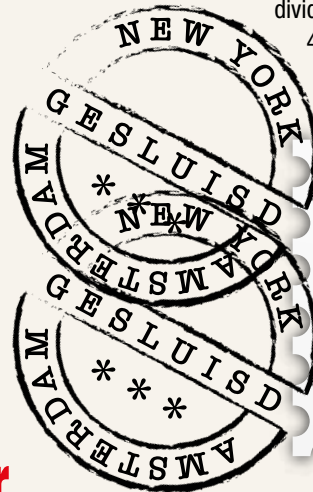
Ondanks Europese sancties tegen Russische oligarchen na de Russische inval in Oekraïne, zijn veel van hun bedrijven nog altijd in Nederland gevestigd. Uiteraard vanwege het aantrekkelijke belastingklimaat.

Zo is er Veon, eigendom van een groep Russische miljardairs die tevens onder andere eigenaar zijn van de bekende winkelketen Holland & Barrett. Dit op papier Nederlandse telecombedrijf met de holding aan de Amsterdamse Zuidas, behoort tot de grootste buitenlandse bedrijven die nog in Rusland actief zijn. Afgaande op de jaarverslagen van de Russische dochter van Veon, betaalde het in 2022, het jaar dat de oorlog tegen Oekraïne begon, flink meer belasting in Rusland dan in het jaar daarvoor. Daarmee draagt het 'Nederlandse' bedrijf dus bij aan de Russische oorlogseconomie. Al eerder bracht Veon Nederland in verlegenheid. In 2016 kwam het bedrijf, toen nog Vimpelcom geheten, in opspraak omdat het tientallen miljoenen euro's smeergeld had betaald aan de dochter van de Oezbeekse president. Deze betalingen verliepen via Nederlandse brievenbusmaatschappijen van Veon en via bankrekeningen van de ING. Veon kwam weg met een boete van 360 miljoen euro, ING trof een schikking met het Openbaar Ministerie voor 775 miljoen euro. Voormalig ING-topman Ralph Hamers wordt mede vanwege zijn betrokkenheid bij deze zaak mogelijk strafrechtelijk vervolgd.

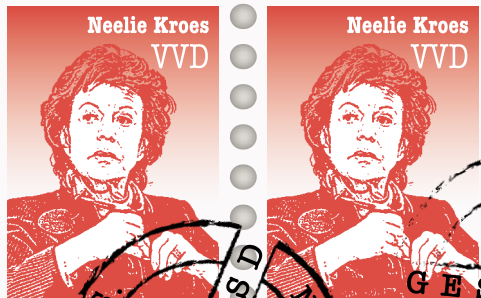
Pfizer

In 2021 boekte de Amerikaanse farmaciegigant Pfizer een recordwinst van 22 miljard dollar, vooral dankzij het succesvolle coronavaccin. Van die 22 miljard stroomde 21,6 miljard door Nederland. Door handig gebruik te maken van de hier geldende fiscale regels, betaalde het bedrijf slechts 9,3 procent aan vennootschapsbelasting, aanzienlijk minder dan het in Nederland geldende tarief van 25,8 procent. En ook veel minder dan in de meeste landen waar Pfizer vaccins en medicijnen verkoopt. Door de winsten via Nederland te laten stromen, lopen alle landen waar Pfizer actief is, noodzakelijke belastinginkomsten mis. Geld dat landen hard nodig hebben om te investeren in wegen, huizen, zorg en onderwijs. Wat de lage belastingafdracht van Pfizer nog eens extra onrechtvaardig maakt, is dat hun coronavaccin op universiteiten, dus mede met belastinggeld, ontwikkeld is. Bovendien hebben overheden de vaccins met publiek geld betaald. En voor een flinke prijs, want voor elke euro die binnenkomt, steekt Pfizer zo'n 60 cent in eigen zak. Het merendeel van de recordwinst in 2021 is bij aandeelhouders terechtgekomen. Zij zagen hun dividend stijgen naar 40 cent per aandeel. 'Slechts' 480 miljoen dollar ging er extra naar onderzoek en ontwikkeling van nieuwe vaccins en medicijnen.

Uber

Tussen 2013 en 2017 probeerde de Amerikaanse taxi-app Uber op een zeer agressieve en soms zelf illegale manier nieuwe markten te veroveren in Europa en werd daarbij geholpen door oud-Eurocommissaris en VVD-prominent Neelie Kroes en de Nederlandse Belastingdienst. Dit blijkt uit de Uber Files, ruim honderdtwintigduizend gelekte, interne bedrijfsdocumenten. Daarin staat onder andere dat Neelie Kroes in 2015 in het geheim lobbyde voor Uber, terwijl ze nog in haar afkoelperiode zat omdat ze net gestopt was als Eurocommissaris. En dat de Belastingdienst bewust informatieverzoeken van andere EU-landen zou hebben vertraagd (het Europese hoofdkantoor van Uber is gevestigd in Amsterdam) en vertrouwelijke informatie naar Uber zou hebben doorspeeld over belastingonderzoeken door andere Europese lidstaten. Ook zou de fiscus bij de Franse regering hebben gelobbyd voor belastingvoordelen voor het bedrijf. Uit andere documenten blijkt verder dat ambtenaren van het ministerie van Economische Zaken zich tegen alle regels in, actief bemoeiden met een nieuwe, voordeligere belastingregeling voor Uber om te voorkomen dat het bedrijf het hoofdkantoor naar Ierland zou verplaatsen. Zij identificeerden zich zo sterk met de belangen van Uber dat ze zelfs pogingen deden om de in Nederland verboden taxidienst UberPOP (voor snorders) legaal te krijgen.

Arnold Merkies

‘Die Europese zwarte lijst van belastingparadijzen is een aanfluiting’

Van 2006 tot 2017 ben je fractiemedewerker en later Tweede Kamerlid Financiën geweest voor de SP. Wat heb je in die periode gedaan om het onderwerp belastingontwijking op de kaart te zetten? Kun je drie dingen noemen?

‘Toen ik in 2006 als fractiemedewerker begon, was er nog nauwelijks aandacht voor dit onderwerp. Ik was een van de weinigen die zich daarmee bezighield. Dat veranderde in de jaren daarna, geholpen door onthullingen als de LuxLeaks, Panama Papers en Paradise Papers, en door de aanhoudende economische crisis. Toen kwam er steeds meer aandacht voor grote, internationale bedrijven die dankzij doorstroomparadijs Nederland nauwelijks belasting betaalden.

Als Kamerlid heb ik onder andere gestreden voor meer openheid over hoeveel belasting bedrijven per land betalen. Dit noem je country-by-country reporting. Nederland liep daar eerst in achter, maar tegenwoordig lopen we in Europa zelfs een beetje voorop. Althans, op dit gebied.

Een tweede punt dat ik kan noemen, is het tegengaan van bepaalde financiële constructies, zoals hybride mismatches, waardoor vooral Amerikaanse bedrijven niet of nauwelijks belasting hoefden te betalen. En een derde zaak waar ik me sterk voor heb gemaakt is het aanscherpen van de regels voor de trustsector, de beheerders van de brievenbusmaatschappijen.’

Sinds 2018 ben je coördinator van de Nederlandse tak van het Tax Justice netwerk. Wat is dit voor organisatie en wat doe jij precies?

‘Tax Justice is een internationaal netwerk, waar

verschillende maatschappelijke organisaties en vakbonden bij aangesloten zijn die strijden voor eerlijke belastingstelsels. In Nederland zijn dit zeven organisaties. Ik coördineer het Nederlandse netwerk, maar ben ook aangesloten bij het Europese en het internationale netwerk. We werken veel samen, omdat belastingontwijking een internationaal probleem is.’

Kun je iets zeggen over de omvang van internationale belastingontwijking?

‘De schattingen lopen erg uiteen. Het hangt er ook vanaf wie je het vraagt. Vorig jaar is er een onderzoek geweest van Tax Justice Network, onze Engelse zusterorganisatie, waaruit bleek dat overheden jaarlijks 272 miljard euro aan inkomsten mislopen vanwege belastingontwijking door bedrijven. En ook nog eens 155 miljard euro per jaar vanwege belastingontduiking via belasting-

Belastingontwijking door multinationals brengt de landen waar zij actief zijn veel schade toe, omdat deze landen miljarden aan belastinginkomsten mislopen. Om dit internationale probleem aan te pakken is een internationale aanpak vereist – en wel op een zo'n hoog mogelijk niveau, aldus Arnold Merkies. Het voormalige SP-Kamerlid strijdt al jaren voor een eerlijker belastingstelsel en meer transparantie van bedrijven en overheden.

paradijzen door rijke individuen. Dit zijn nog voorzichtige schattingen, want de Europese Commissie schatte eerder de totale verliezen voor Europa alleen al op 1.000 miljard per jaar. Het blijven altijd schattingen, omdat bedrijven tot op de dag van vandaag niet hoeven te publiceren hoeveel belasting ze betalen per land. Maar zeker is dat het om enorme bedragen gaat.'

Welke rol speelt Nederland in de internationale belastingontwijking?

'Ook daarover bestaan alleen schattingen. Maar duidelijk is wel dat die rol niet kleiner is geworden. Volgens Tax Justice Network zijn andere landen 46 miljard euro aan belastinginkomsten misgelopen door belastingontwijking via Nederland. Volgens het vorige rapport van twee

jaar eerder was dat nog 17,5 miljard euro. Dat is een enorme stijging. Dat zie je ook terug aan de buitenlandse investeringen die via Nederlandse brievenbusmaatschappijen lopen. Die stroom neemt nog altijd toe. Volgens de laatste cijfers tot wel 4,8 biljoen euro (een biljoen is duizend miljard – red.). Wereldwijd trekken alleen de Verenigde Staten meer buitenlandse investeringen aan dan wij, maar dat is natuurlijk een veel groter land met een veel grotere economie.'

'Andere landen lopen 46 miljard euro mis door belastingontwijking via Nederland'

Sinds 2021 heft Nederland bronbelasting op rente en royalty's naar landen met een winstbelasting van minder dan 9 procent. Vanaf dit jaar geldt ook een vergelijkbare bronbelasting op dividendstromen. In hoeverre maken dit soort maatregelen Nederland minder aantrekkelijk als doorstroomband?

'De Nederlandse overheid laat hiermee trots zien dat ze belastingontwijking zou aanpakken, maar >

‘Voor maatregelen tegen belastingontwijking zou de EU niet naar de OESO maar naar de VN moeten kijken’

in tegenstelling tot de landen om ons heen hebben wij slechts een conditionele bronbelasting. Dat betekent dat die alleen geheven wordt op rente-, royalty- en dividendstromen naar laagbelastende landen. Dat zijn landen die minder dan 9 procent winstbelasting heffen of die op de Europese zwarte lijst van belastingparadijzen staan. Probleem is dat alle grote belastingparadijzen op die lijst ontbreken. Veel belastingparadijzen worden dan ook helemaal niet geraakt door deze bronheffing. Zo heeft Singapore op papier een tarief van 17 procent, maar valt het werkelijke tarief veel lager uit omdat Singapore een speciaal belastingregime heeft voor buitenlandse bedrijven. Ook andere landen hebben zo'n regime.

Probleem is ook dat de conditionele bronbelasting niet voor Europese landen geldt, dus ook niet voor belastingparadijzen als Ierland, Luxemburg, Malta, Cyprus, en tegenwoordig ook Hongarije. Daarbij is de stroom aan rente en royalty's naar de laagbelastende landen wel omlaag gegaan, maar dit gebeurde al een jaar voordat de conditionele bronbelasting werd ingevoerd. Dit heeft naar alle waarschijnlijkheid te maken met wetgeving van andere Europese landen, zoals Ierland, die al eerder inging. Bovendien is de uitgaande stroom aan rente en royalty's maar vier procent van de totale uitgaande stroom via Nederlandse brievenbusmaatschappijen. Het overgrote deel gaat elders heen.'

Waar gaat die dan naartoe?

'Dat weten we niet. Dat is een van de dingen waar Nederland niet transparant over is. Als je daarnaar vraagt bij de instanties die hierover gegevens bijhouden, zoals CBS of DNB, dan zeggen ze: als we de uitgaande stroom gaan specificeren per land, dan zou je daar weleens een bedrijf in kunnen herkennen. Zo groot zijn bedrijven dus tegenwoordig. Bekend voorbeeld is Google, dat alle winsten via Nederland naar Bermuda liet

Arnold Merkies

Geboren op 6 december 1968 in Bodegraven.

Studeerde economie aan de Universiteit van Amsterdam.

Was van 2012 tot 2017 Tweede Kamerlid voor de SP.

Is sinds 2018 coördinator van Tax Justice Nederland.

lopen. Die stroom was zo gigantisch, dat iedereen wist dat Google erachter zat. Dergelijke onthullingen willen CBS en DNB voortaan voorkomen.'

In juni zijn er weer verkiezingen voor het Europees Parlement. Waarom is het belangrijk dat er op Europees niveau afspraken worden gemaakt over belastingontwijking?

'Het zou eigenlijk het beste zijn om dit soort afspraken op het hoogste mogelijke niveau te maken, dus op VN-niveau. Waarom? In de VN zijn alle landen vertegenwoordigd. Nu worden vaak afspraken gemaakt binnen de OESO, waarin de rijke, Westerse landen de dienst uitmaken. Die afspraken zijn in het voordeel van diezelfde rijke, Westerse landen, waar de hoofdkantoren van bedrijven gevestigd zijn en waar het kapitaal zit. Andere landen mogen wel meepraten, maar de

besluiten zijn dan al vaak genomen. Als het gaat om maatregelen tegen belastingontwijking, zou de Europese Unie dus veel meer moeten kijken naar de VN dan naar de OESO, zoals nu altijd gebeurt. Dat gezegd hebbende, is het natuurlijk wel makkelijker om op Europees niveau afspraken te maken dan wereldwijd. Dingen kunnen dan sneller in gang gezet worden. Bovendien is het beter om op Europees niveau afspraken te maken, dan ieder land voor zich. Zo voorkom je dat bedrijven landen tegen elkaar uitspelen om een voor hen zo gunstig mogelijk belastingregime te creëren.'

Hoe stelt Nederland zich in Europa op als het gaat om afspraken maken tegen belastingontwijking?

'Nederland zegt altijd: wij zijn heel actief op Europees niveau. Maar dat is eerder verontrus-

‘Waarom is er geen Europees toezicht op de trustkantoren?’

nu een aanfluiting, omdat heel veel belastingparadijzen vanwege politieke redenen ontbreken. Je zou willen dat de lijst op basis van bepaalde regels wordt vastgesteld, die vervolgens ook worden getoetst door een onafhankelijk instituut. En tot slot zou ik graag Europees toezicht op de trustsector willen hebben. We hebben immers ook Europees toezicht op banken, dus waarom niet op de trustkantoren?’

Kan het Europees Parlement hier nog een rol in hebben?

‘Deels wel. Het Europees Parlement heeft weliswaar geen beslissingsbevoegdheid als het gaat om belastingen, maar het kan bijvoorbeeld wel meepraten over het beleid in Europa om belastingontwijking aan te pakken. Daarbij kun je ook een aanjagende functie hebben. Je kunt onderzoek doen en dingen op de agenda zetten, zodat je nog een beetje tegenkracht kan bieden aan de grote bedrijven die enorme invloed hebben op de besluitvorming.’

Zoals je eerder aangaf, zouden er eigenlijk op VN-niveau afspraken gemaakt moeten worden om internationale belastingontwijking tegen te gaan. Hoe groot schat jij de kans in dat dat gaat gebeuren?

‘Vorig jaar is er een VN-resolutie aangenomen om op belastinggebied veel meer in VN-verband te gaan samenwerken, dus dat stemt hoopvol. Ook al stemde het grootste deel van de OESO-landen, waaronder Nederland, tegen. Maar de meerderheid van de landen was voor, dus de VN gaat ermee aan de slag. Het zal een proces zijn dat tijd kost. Maar het zwaartepunt zal wel steeds meer bij de VN komen te liggen.’

tend dan geruststellend. Een voorbeeld: je hebt binnen de EU de Gedragscodegroep, die kijkt of bepaalde belastingmaatregelen van EU-landen schadelijk zijn voor andere landen. De overleggen van deze groep vinden achter gesloten deuren plaats, vanuit het idee dat je dan makkelijker kan praten. Maar Nederland dacht: als het toch achter gesloten deuren is, dan blokkeren we gewoon alles. Dat weten we omdat een Nederlandse onderzoeker erachter kwam, dat er iemand van de Europese Commissie bij de bijeenkomsten aanwezig was voor wie de geheimhoudingsclausule niet gold. Ik zie Nederland in Europa dus nog geen goede rol hebben.’

Wat zou de EU moeten doen om belastingontwijking effectiever aan te pakken?

‘In ieder geval volledig publieke *country-by-*

country reporting, dus volledige openheid van zaken van bedrijven over hoeveel belasting ze in elk land betalen. Vanaf volgend jaar moeten ze dat voor Europese landen doen, maar eigenlijk wil je dat ze dat voor alle landen doen waar ze actief zijn. Dan krijg je pas een goed beeld. Daarnaast zou iedereen toegang moeten hebben tot het UBO-register, want voor publieke controle door onderzoeksjournalisten, wetenschappers en maatschappelijke organisaties, is het van belang om inzicht te hebben in wie de uiteindelijke eigenaren van bedrijven zijn. Verder moet er iets gedaan worden aan het feit dat de grote techbedrijven nu nauwelijks belasting betalen in de EU. Daarom moet er zo snel mogelijk een belasting op digitale diensten komen, want die is er nu niet. Ook moet de Europese zwarte lijst van belastingparadijzen worden herzien. Die lijst is

Jaswinder Singh (45)

is wijkadviseur bij een woningcorporatie, coördinator van de Europese afdeling van het Sikh-parlement, en voorzitter van de SP-afdeling Utrecht.

Wat doet een wijkadviseur van een woningstichting?

'Wijkadviseurs komen in beeld bij ingewikkelde overlast- en leefbaarheidsproblemen. We kijken dan samen met bijvoorbeeld de politie en mensen van zorgorganisaties hoe die problemen opgelost kunnen worden.'

Klinkt simpel, is het dat ook?

'Nee. Je ziet steeds meer dat wijken die volstaan met sociale huurwoningen de druk niet meer aankunnen. Dat heeft alles te maken met bezuinigingen in de zorg en de ggz. Het klinkt mooi, dat iedereen zelfstandig in de wijk moet kunnen wonen, maar de concentratie van mensen levert heel vaak problemen op.'

Als Sikh loop je met een dastar, een traditionele tulband. Hoe reageren mensen als je binnenkomt?

'Die zijn het wel gewend. Ik doe dit werk al 18 jaar en heb er meer voordeel van dan nadeel. De dastar zorgt ervoor dat ik herkenbaar ben.'

Hoe belandde je bij de SP?

'Door samen met SP'ers in actie te komen voor solidariteit en verdraagzaamheid. In 1992 kwam ik in Nederland en voelde ik me welkom en gerespecteerd. Begin deze eeuw zag ik de polarisatie toenemen: het tegen elkaar opzetten van mensen, het afgeven op vluchtelingen. Ook zag ik hoe de SP tegengas gaf en daarbij niet alleen naar één kant keek. Dat is belangrijk. Het is verkeerd dat je als blond meisje niet normaal over straat kunt, doordat sommige jongeren uit een andere cultuur je steeds lastigvallen. Dat moet je ook bespreekbaar maken. Net zoals je je moet verzetten tegen het neerzetten van asielzoekers als profiteurs.'

Hoe doe je dat?

'Een voorbeeld: een collega van me had er moeite mee dat wij voor statushouders een huis regelden. Totdat ze met deze mensen in gesprek ging en de verhalen hoorde over wat ze meegemaakt hadden. Gesprekken zijn belangrijk. Als SP moeten we mensen bij elkaar brengen, niet tegen elkaar uit laten spelen.'

'Als SP moeten we mensen bij elkaar brengen'

1988

NIEUWE LEIDER, NIEUWE ENERGIE

Jan Marijnissen bij de bezetting van Diosynth in 1988, waar hij in bijzijn van de bewoners en de media de directeur toespreekt.

Wat is 'Het geheim van Oss'? Dat vroeg historicus Kees Slager zich af, in het gelijknamige boek dat hij schreef over de meest succesvolle afdeling van de SP. Op de voorkant van het boek prijkt een beroemd geworden foto van Jan Marijnissen, bij een poortactie bij chemiebedrijf Diosynth. Dat was een trotse producent van de pil, maar ook een gevaarlijke vervuiler voor Oss. Op de foto gaat Marijnissen in discussie met de directeur. De SP-voorman heeft veel buurtbewoners meegebracht en ook de werknemers van het bedrijf gemobiliseerd – en de media. Een actie die een succes werd omdat ze slim was georganiseerd.

DOENER EN DENKER

In 1988 werd Jan Marijnissen voorzitter van de landelijke SP, waarna de partij een nieuwe energie kreeg. Hij was als socialist opgegroeid tussen een groep jonge mensen in Oss, die even brutaal als creatief waren in het bedenken van acties

en organiseren van mensen, zo laat ook het boek van Kees Slager zien. En de jonge Jan werd daarin al snel een opvallende figuur. Naast een doener was Marijnissen ook een denker: hij liet partijgenoten zien hoe belangrijk het was om kennis te nemen van linkse denkers uit die tijd en met hun ideeën aan de slag te gaan. Herbert Marcuse en anderen gaven geestelijke voeding aan de Osse jongelingen.

Begin jaren zeventig waren de veelal jonge SP'ers overtuigd van de komst van een linkse revolutie, ook in ons land. Tegen het einde van de jaren tachtig bleek daadwerkelijk een revolutie te komen, maar dat werd een heel rechtse. Na Ronald Reagan in de VS en Margaret Thatcher in Engeland, zou onder premier Ruud Lubbers ook in ons land het geloof in de markt tot heilig worden verklaard. Een nieuwe ideologie, het neoliberalisme. Jan Marijnissen heeft dit uitvoerig geanalyseerd en beschreven in diverse boeken en lanceerde de kritiek daarop in het Nederlandse politieke debat – iets wat hem door VVD'ers als Mark Rutte nog altijd kwalijk wordt genomen.

ACTIE TEGEN 'DE BOM VAN OSS'

In Oss maakte de jonge Marijnissen naam met grote acties, vanaf de wilde staking in 1973 bij tapijtfabriek Bergoss. Jan werd in 1976 het jongste raadslid in Nederland en toen begon ook zijn strijd tegen Diosynth (een onderdeel van Akzo Nobel). Diosynth werd wel 'de bom van Oss' genoemd, omdat het giftige stoffen loosde en een gevaar vormde voor werknemers en omwonenden. Jarenlang werden acties gevoerd, tot in 1988 het bedrijf werd bezet. In deze acties is de werkwijze van Jan Marijnissen te herkennen, waarin denken en doen altijd moeten samengaan. Het belang van onderzoek doen en een goede strategie kiezen, spelen daarbij een belangrijke rol.

Jarenlang werd door de Osse SP onderzoek gedaan, onder meer door de eigen 'rode' dokters van Ons Medisch Centrum. Met pamfletten aan de poort werden werknemers van het bedrijf bij de acties betrokken en met buurtbezoeken werden bewoners georganiseerd. Was er sprake van nieuwe lozungen in de lucht, de

bodem of het water, dan werden de media ingeschakeld en werden misstanden in de gemeenteraad aan de orde gesteld. Na de bezettingsactie in 1988 besloot Diosynth het roer om te gooien: in het partijpand van de SP werden de onderhandelingen gestart. En met succes: in 1994 kreeg het bedrijf een prijs voor het goede milieubeleid.

SOCIALISME IN NEOLIBERALE TIJDEN

De energie van de Osse afdeling werd door Jan Marijnissen in 1988 meegenomen naar de landelijke partij, toen hij partijleider werd. Socialisten hebben veel daadkracht nodig, maar ook veel denkkraft. Na het aantreden van Jan Marijnissen was de SP vol van activisme, maar begon ook een intensief denkproces. Op zoek naar een nieuw socialisme dat antwoorden kon bieden voor de problemen van de nieuwe tijd: het neoliberale tijdperk. Hoe nodig dat was zou een jaar later al blijken, toen in 1989 de Berlijnse Muur viel en in het Westen en ook in ons land de definitieve overwinning van het liberalisme werd verkondigd.

Op stap met Jimmy Dijk

Ben jij jong (onder de 28 jaar) en heb je zin om een biertje te drinken en een praatje te maken met SP-fractievoorzitter Jimmy Dijk? Dat kan! Jimmy gaat op stap en komt bij jou in de buurt.

Al tappend achter de bar gaat hij het hele land door om te luisteren naar jouw ideeën over hoe we de wereld kunnen veranderen! Kom langs voor een praatje, een drankje en neem wat vrienden mee. De eerste twee drankjes zijn van ons!

Sluit jij ook aan? Ga dan naar jongeren.sp.nl/opstap of scan de QR-Code

Jimmy staat vanaf 20:00 uur achter de tap. Vanaf 20:30 uur gaat hij in gesprek met alle aanwezigen.

- 15 maart in Nijmegen
- 22 maart in Rotterdam
- 28 maart in Zwolle
- 5 april in Amsterdam
- 13 april in Utrecht